

дону, найближчого наукового співробітника на засланні знищила советська влада, було знищено й його молодшого брата Олександра, племінника Сергія Шамрая та ін. Це була трагедія родини Великого Історика, який присвятив своє ціле життя українському народові і розбудові української історичної науки” (С. 160 – 161).

Висновки Л.Винара повністю випливають із тексту і тому виглядають переконливо і бездоганно у науковому плані. Автор, підкресливши, що діяльність Грушевського в НТШ охоплює загалом 40 років життя, виокремлює особливо “львівський період”, упродовж якого НТШ досягло свого апогею як наукова інституція. Принциповою є, на нашу думку, теза про відповідність наукової діяльності Грушевського з його “схемою і моделем історії України, що характеризується безперервністю і нерозривністю українського історичного процесу, який охоплює цілість життя українського народу у різних історичних періодах на всій території у контексті культурного, суспільно-політичного, релігійного, правного і державного розвитку” (С. 165). Це означає, що моделі розвитку і організації науки, відпрацьовані в НТШ, набували всеукраїнського значення, і, як слушно зауважує Автор, могли лягти в основу розбудови академії європейського типу. Оцінюючи значення реформування Товариства, п. Винар наголошує, що “в дійсності (de facto) НТШ стало першою українською національною Академією Наук” (С. 166). Автор надзвичайно високо оцінює зусилля вченого по підвищенню статусу української мови, підготовці кадрів вчених для різних ділянок наукових знань, заснуванні мережі наукових видань. Він вважає, що навіть конфлікт не міг примусити Грушевського остаточно відмежуватися від НТШ. Не можна не погодитися з його висновком, що “Михайло Сергійович до кінця свого трагічного життя, уважав себе активним членом НТШ” (С. 169.) Ця добре відображена у монографії відданість своєму науковому дітищу заслуговує на особливу відзнаку.

Рецензована монографія включає в себе вибрану бібліографію та іменний покажчик. Завдяки 25 додаткам, зібраним Автором, вона набула значної цінності і як історичне джерело. Широкий видовий спектр документів – статuti, звернення, виступи, статті М.Грушевського, його прибічників та опонентів, фрагменти щоденникових записів та журнальних оглядів – сприяють глибшому розумінню подій, проаналізованих у роботі, виступають засобом їх верифікації.

Незважаючи на те, що додатки охоплюють майже половину книжки, їх не можна відірвати від тексту. Дослідження справляє враження цілісної, добре продуманої композиції, порушити яку без шкоди для роботи неможливо.

Безсумнівно, в даному дослідженні є й певні вади, проте вони настільки незначні, що мають сенс тільки при ретельному кваліфікаційному аналізі. Насправді монографія Л.Винара може слугувати зразком для написання історичних наукових робіт, вона є гідним пошануванням пам’яті великого вченого з нагоди його 140-річчя.

Михась Ткач

СВІТЛО ДУШІ УКРАЇНСЬКОЇ

Про цю унікальну книгу писати так, ніби про щось буденне - просто неможливо. Як і неможливо, один раз взявши її до рук і переглянувши кілька віршів, відкласти туди, де вже лежить купа книжок з німечним словоблуддям, і забути назавжди. Її хочеться вкотре читати і перечитувати, знаходячи щоразу нові одкровення, декламувати для самого себе і друзів окремі поетичні перлини, як молитву, долучаючись душею до Божественного «Храму голосів». В ній невичерпна глибина думок, щось сакральне, небуденне - таке, що підносить кожного до вершин святості, очищає душу. Таке, що єднає з Всевишнім, дає усвідомити неперебутність нашого роду, який сягає в сиву давнину.

Мова йде про збірку поезій «Собор одкровень» Олега Гончаренка, котра побачила світ у промисловому, досить зросійщеному місті Мелітополь на початку

цього року. Це вже друга частина, задуманого автором епічного твору буття людського / Перша - «Храм голосів» - з'явилася роком раніше. А їм передувало ще з десяток поетичних книжок, де О. Гончаренко утвердився як самобутній поет /, де душа ліричного героя / «Саметойя» / невгамовна в пошуках істини, в осягненні помилок нашого народу в історичному зрізі, гріхопадіння «болить за все і всіх, «просить світла храму», кличе до єдності, прозріння, до повернення на шлях чесного і совісного життя, «щоб не лишить на батьківським току, в ріллі «зерна неправди за собою»...

У цій книзі напрочуд зримо постають, ніби фрески в соборі, два світи. Перший - світ істини, ідеалу і добра, дарований Богом у віровченні Христа - святе Євангелія, опоетизоване автором, де переконливо, без будь-яких відступів, філософськи виважено, вигранено в «золото вірша» кожне Господнє слово.

*... Ви кажете, що я прийшов сюди від татя?..
Кому ж запродали і душу ви, і плоть?!
Сини засудять вас і учні біснуваті:
за них і їх ім'ям засудить вас Господь.
Даремно ви мене стрічаєте вороже:
по Божому персту чиню діла святі.
І значить це, що я приніс вам Царство Боже.
Надія ваша - я, остання в цім житті!
(Йоан 8, Лука 7)*

Ці рядки з вірша «Ісус навчає прощати». А ось як звучить уривок із притчі про фарисея та митаря, де Господь розкриває істину праведного життя:

*... Кажуть вам, совість - це найкраще у людині.
Отож і не гасить дарма серця свої:
Отець принизить тих, хто тут обрав гординю,
та вивищить того, хто зрікся тут її.*

А це вже заримовані рядки з Нагірної Проповіді Ісуса Христа:

*- Бездумно не робить і поруку чи кроку:
прискорити життя не вдасться все одно.
Найбільше бійтесь ви брехливих лжепророків -
то є лихі вовки, обряджені в руно.
Лукавий бузувір страшніше, гірше звіра,
бо ситий же хижак не вчинить вам біди,
як вчинить лицемір...
Словам не майте віри:
слова - то пустоцвіт, а справи - то плоди.*

Інший світ - сучасний, той, в якому живемо, який витворили самі, відступивши від Господніх заповідей, в книзі асоціюється як кількарівневий: в широкому розумінні - все суспільство, у вузькому - Україна, ще у вузькому - ліричне «я» (Саметойя), особистість. Композиційно книга вибудована так, що дозволяє авторові якнайглибше розкрити і донести до читача свою ідею і філософію. Слід сказати, що в цьому плані велику роль відіграють епіграфи, вдало підібрані автором до кожного вірша. Вражає широта осягнення і осмислення ним світоглядних висловлювань багатьох достойників світу сього.

Вірші під заголовками «Святого Євангелія читання» і «Саметойя» чергуються, ніби відбувається переук двох світів, які за своєю суттю, на жаль, не гармонійні, а звучать дисонансом. Бо сучасний світ швидко змінюється на протигагу ідеальному, набирає чимдуж негативних форм, духовно деградує. Він стає агресивним і непередбачуваним, наближається до межі, за якою хаос. А може, космічний пил? Бо вже:

*І по руслах котиться не Ріка -
суховій на долю там наріка.
Стоїш - і вологи, що - на щоці...
Хитаються гойдалки, як мерці
на мертвому дереві... Вітер свище...
«Агов - агов, братики! Ви живі це!*

Як бачимо в останньому рядку не скільки іронії, як трагізму, застереження

нашому невігластву. Вочевидь, сьогодні людина рубає сук, на якому сидить. Цей стрімкий злет технологій уже не викликає захоплення. Надто потужне інформаційне поле поглинає нашу волю, нівелює інтуїцію. Ми більше покладаємось на розум, тим самим втрачаємо в собі Бога.

Душа ліричного героя не може змиритися з тим, що Людина втрачає зв'язок з природою, стає дедалі прагматичнішою, лукавою, байдужою до ближнього, безликою і неситою до розваг і наживи. Вона вже не живе, а проживає свій короткий проміжок, бо душу скувала пустота.

*Ох, скільки ж нас із Божових долонь
лелека наносив на землю грішну!
Електорат, що жлуктить «Оболонь»...
Героїв, геніїв торги за «сніг торішній»...
Ганебна яв - ганебна смерть мети.*

Болить їй, коли цинізм і словоблуддя беруть гору над правдою, коли «шаманська маячня ефіром рине», «сивіють Ярославни на панелях», коли довкола суцільне лицемірство. Наче й молиться люд, церкви будує, а віри немає. «І немає чудес, тільки мухи рояться все дужче біля древніх ікон, що від наших цілунків, слизькі».

*... Ну де позичити любові і натхнення,
щоб, як німий, не плакав кров'ю час?!
Усяк харчить: «Я кречет і ручай я»!
Йому на славу губляться світи.
Знов мовчимо у відчаї печально,
На грані зречення від пісні і мети.*

Поезії О. Гончаренка - це не тільки живопис зовнішніх /споглядальних атрибутів життя, його колір чи звук, а внутрішній голос /пориви і сумніви/ «Наснився пращур... Був отой номаж ким?! А серце й досі в теплий степ зове...», бунт душі ліричного героя, яка є складовою душі цілого народу, закоріненого в сиве Трипілля і скіфські степи. Бунт проти нашої малості і закоріненості байдужості, до самих себе, до своєї землі, історії, духовних оберегів. Чи почують той голос блудні сини, чи повернуться у кордони свої під корогви новітньої Січі, чи так і лишиться він волаючим у пустелі?

*Замість села - пустеля...
«Власті» винні?
А чується крізь млу десятиліть:
«Ось не чіпай гніздечко ластовине!
Порушиш, синку, хата вмить згорить,
бо ластівки - то душ людських багаття,
пригашені Всевишнім до пори».
... Бездомні люди і... бездомні ластівки.
Пече провина! І везу я сина
(на прощу!) на цвинтарні п'яді ті,
де бачив ще гніздечко ластовине -
під «стрішкою» на братовім хресті...*

Чари Гончаренкових віршів незбагненні. Мова символізована, міфічна. Думки стислі, мов вибухові пристрої, де кожний рядок - афоризм, кожне слово - образ. В одному з них автор пише: «Четвертий вимір всесвіту - Душа». Для О. Гончаренка вона - Господній дар. І тому духовне «Саметойя» (саме той я), що слугує заголовком до кожного вірша, не просто образ ліричного героя, а істина, совість - те, що (поки що) співіснує в нашому естві і бореться зі злом і хаосом, те, що страждає, кричить у нас, змушує бути кращими, не дає нам впасти в неправду. То він, Мудрий Сторож, пильнує і не дозволяє переступити межу між добром і злом. Щодо українського народу - це його сутність: звичаї, обряди, повір'я, які тримали людину в певних кордонах моралі, захищали від впливу потойбічних сил і які ми розгубили.

*- Було ноги опустиш в «ріку-Удай»,
хитнеш - враз: «Лукавого не гойдай!»
І замреш налякано на мосту
(хай той Міст Калиновий - лиш поріг)...*

*А вже колиску гойднуть пусту -
взагалі вважалось за смертний гріх.
Нагадують зразу ж мале й старе,
Що Водяник братика забере
і оберне маму на Мертву Вишню,
а воду в криниці на Млу Кромішню...
Диким полем нині кудись іду.
Хто ж її і вигойдав - цю біду?!*

Слід сказати, що поет не моралізує, не шукає тих, на кого б можна обернути гнів, бо всі ми винні у занепадництві і запустінні свого Поля. Його окаянна душа болить за все, бо потерпає від нашої бездумності не тільки людина, а й природа. Для нього - Господнє Слово, Україна, рідне Слово, Душа - то священні орієнтири. Бо зв'язок їх космічний. І початок - із отого біблійного рядка «Першим було Слово. І Слово було у Бога...» і голубого, як оксамит, неба над скіфськими степами і Дніпром-Славутою.

*«... Умирав я в долоні затиснувши хрест...
Але знов на чабанському возі воскрес!
Рідне слово збудило, і Бог допоміг.
Тільки їм завдяки я від лих не поліг.
Дивувався: «Як сонце над світом цвіте!..
Бережіть ще нас, Боже і Слово святе!!!
Дайте слави нам рідні Поля і Гай!!!»
Їхав здалеку я у кордони свої...»*

Як глибоко і талановито мовлено про наш народ! Скільки в цих рядках любові, безмежної гордості від усвідомленням того, що ти нащадок тих безсмертних пращурів, воїнів-боронителів, землеробів, котрі жили на цій землі, прославили її і лишили нам у спадок.

Для Поета Христове вчення - основа життя. Людина повною мірою мусить збагнути короткий плин земного буття, усвідомити своє гріхопадіння і навернутися до Бога. Бо вже всі попередження пройдені. Тільки віра і покаєння в гріхах, служіння ідеалам правди і справедливості («Хай так вже повелось, що за добро платять, та світ немов розцвів і... люди трохи в нім») порятовують від «падіння, від остаточного пробудження у нас «Звіра». Саме ці думки пронизують наскрізь усю книгу.

...Життя, забудь мене і дай мені відстрочку...

Душа ліричного героя, просить прощення у Бога / «І - це життя? О, Господи, прости! Прости за гвалт, віття, гарчання, вереск, за цю людську банально-вічну ересь...», шукає Світла і сама стає Світлом для тих, хто занурився в «темряву», «бореться», дарма, що болю і скорботи, як осоту, бо боротьба - то свобода. І ще не все втрачено... «Ще не кінець... Ще битві не кінець! Ще поки наші даль і вись заграва» То:

*...Огризайся!
Прорвись і донеси крізь Темно-ліс
усе, що «від горобчика і зайчика»,
хмільним, колись додому не доніс.*

І таки пробивається паросточок надії крізь депресивний образ сучасного світу - люд повернеться за тим блаженним ковтком Води - вірою. Ще буде, ще... «Пройдеш весну - ввійдеш і в літо. Ще, може, проковтнувши схлип, удасться знову впасти в жито й хлебтати, наче Воду, хліб...»

Важко збагнути поетичний дар О. Гончаренка - він потужний і рідкісний. У його поезіях нерв душі, біль і світло. Автор вдається для підсилення думки і образу до багатовимірності форм, словосполучень, літературних термінів, символіки, використовуючи історичні постаті, відомі персонажі з української класичної та світової літератури, з народної творчості («колобродить тебе, де голодний блука Вій...»). Рима сучасна, вразлива, як звук скрипки.

Кожне поетове слово, мов світло, осяває темні закутки нашої плоті, оживляє дух, дає можливість глянути в глибину вічності. Глянути в самого себе, в свою душу і побачити, скільки накопилось там бруду, скільки в ній лукавства і

заблудства. І нарешті збагнути, що людська душа не комора для зберігання добра, а Божий Храм. То ж маємо тримати її в чистоті і святості.

Кожний вірш у «Соборі одкровенъ», текстова частинка, що звучить від імені «Саметойя», є самодостатнім довершеним високохудожнім твором. А разом з тим, всі вони пов'язані спільною ідеєю, філософською і національною направленістю, доповнюють один одного, створюють цільну епічну поему, яка кличе нас до пошуку істини, до спасіння.

Оце і є та новітня література європейського штибу, з глибоким і міцним національним підґрунтям, яка може повернути втрачений останнім часом інтерес до поетичного слова.

Справжня поезія, як і пісня, стає часткою душі народу, якщо вона вистраждана поетом, пройшла через його серце.

Сьогодні про книгу «Собор одкровенъ» Олега Гончаренка маємо говорити як про небуденне явище, духовний прорив, який дасть свої позитивні плоди.

Ярослав Маджуга

МАРИНІНА І ДОНЦОВА ВІДПОЧИВАЮТЬ...

Дзюба С. Тато у декретній відпустці: Дивовижні люди. Неймовірні історії, які відбуваються насправді. - Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007 (книга та аудіозаписи на CD-дисках).

Оленка, донька міністра, закінчила школу із золотою медаллю, пішла з однокласниками зустрічати світанок і... не повернулася додому, безслідно зникла. Всі пошуки - марні! Рідні вважають, що дівчина загинула. Але вона "просто" втекла в інше місто, щоб стати черницею. Це - не гостросюжетний детектив Мариніної - Донцової - Устинової і не "мильний" телесеріал. Все відбувається насправді і ця історія приголомшує, шокує своєю "реальною неймовірністю". Її розповідає сама Олена - абсолютно відверто, надивовижу пристрасно, не приховуючи жодних "інтимних" подробиць зі свого нового життя. Хто вона - "Божа наречена", дівчинка-ангол чи відчайдушна авантюристка?

Автор навмисне уникає будь-яких коментарів - до кожного персонажа "своїх" історій він ставиться, мов до коштовного діаманта. "Не судить і не судимі будете!" - ця біблійська істина для Сергія Дзюби - аксіома. Тому люди приходять в "його" студію і розповідають про найсокровенніше. Вони знають - він їх не зрадить, не образить, не перекрутить жодного слова. Це - як на сповіді у священника, тільки співрозмовники знають - такі історії варті того, щоб їх почули тисячі людей.

Письменники часто бавляться в журналістику і вважають її чимось другорядним. "Навпаки зі ста гарних письменників лише один може стати справді цікавим, талановитим журналістом", - переконаний Сергій Дзюба.

Молода співачка, яка тричі прощалася з цим світом, пережила клінічну смерть і врятувала коханого чоловіка від підступної недуги; українець, котрий живе одночасно з трьома дружинами; вчителька, що закохалася в десятикласника і народила від нього дитину... - всі ці неймовірні історії, які увійшли до нової книги відомого письменника та журналіста, - реальні.

Працюючи в телерадіоагентстві "Новий Чернігів", Сергій Дзюба готував їх для радіо, безпосередньо спілкуючись із персонажами. Прозвучавши в ефірі, передачі викликали гучний резонанс і не раз повторювались на прохання слухачів. Тому до аудіозаписів на дисках додалася спочатку їх друкована газетна версія, а тепер побачила світ і книга. Власне, кожна з цих історій варта окремого роману, кінострічки чи телесеріалу.

Хіба не вражає вчинок Каті, котра вирішила народити дитину... для своєї подруги. Наталя не могла завагітніти, отож найкраща приятелька запропонувала їй власну допомогу. Залишалася лише вмовити Василя - чоловіка Наталі. І незабаром Катя фактично оселилася в оселі подруги... Пристрасті почалися такі,